

Studiemiddag Vereniging voor Landbouwgeschiedenis 2020

Datum: vrijdag 27 maart 2020
Locatie: Molen De Ster
Molenpark 3
3531 ET Utrecht

Deelname is voor leden gratis, maar u wordt verzocht zich aan te melden. Niet-leden betalen € 7,50. U kunt zich aanmelden door voor 20-3-2020 een email naar de secretaris te sturen (office.rhi@wur.nl) met uw naam en (eventueel) met hoeveel mensen u komt. U kunt zich ook telefonisch opgeven bij het secretariaat van de leerstoelgroep Agrarische- en Milieugeschiedenis, 0317 482584. Niet-leden maken € 7,50 over op rekening NL 43 INGB 0001 1786 69 ten name van de Vereniging voor Landbouwgeschiedenis.

De studiemiddag is georganiseerd in samenwerking met de Universiteit Utrecht.

Programma

Voorjaarsvergadering

12.50 uur Ontvangst met koffie en thee
13.20 uur Korte toelichting op de vergaderlocatie, houtzaagmolen De Ster
13.30 uur Algemene Ledenvergadering

Landbouw, natuur en biodiversiteit

14.00 uur opening door dagvoorzitter Pim Brascamp
14.05 uur Jan Luiten van Zanden
Een land van extremen. Landbouw en natuurbescherming in Nederland 1900-2020
14.30 uur Thomas van Goethem
Het Athena-project: flora en fauna in historisch perspectief
14.55 uur pauze
15.20 uur Joop Schaminée
De Bolderik en het Levend Archief – over het behoud en herstel van biodiversiteit in ons land
15.45 uur Michiel Wallis de Vries
Recente veranderingen in het landschap door de ogen van vlinders
16.10 uur debat
16.30 uur borrel

Toelichting Landbouw, natuur en biodiversiteit

Landbouw en natuur hebben een soort haat-liefde verhouding tot elkaar. De opkomst van de landbouw zorgde voor grotere diversiteit van het landschap en het ontstaan van half-natuur, waardoor de diversiteit van de Nederlandse natuur oorspronkelijk vermoedelijk is toegenomen. Maar de sterke toename van de intensiteit van de landbouw in de afgelopen eeuw heeft tegengestelde effecten gehad. De landbouw kent tegenwoordig zeer hoge opbrengsten en draagt sterk bij aan de veelzijdigheid en dynamiek van de Nederlandse economie, maar heeft negatieve effecten op de natuur. Is er een uitweg uit dit dilemma mogelijk? Op deze studiedag kijken we hoe de Nederlandse natuur, landbouw en biodiversiteit zich in relatie tot elkaar hebben ontwikkeld, de manieren waarop we dat in kaart kunnen brengen en of er nog hoop is voor de Nederlandse natuur en voor de Nederlandse landbouw.

Abstracts van de presentaties:

Jan Luiten van Zanden

Nederland kent een extreem intensieve landbouw, waarvan de schadelijke externe effecten zeer nadelig zijn voor de natuur, en een oude en sterke beweging voor natuurbescherming die kan bogen op grote steun onder (delen van de) bevolking. Beide 'fronten' zijn bovendien nauw vervlochten met lokale, nationale en Europese politiek. Het is deze toenemende spanning die kenmerkend is voor de Nederlandse natuurbescherming in de 20e eeuw. De lezing gaat in op het meten van het succes van natuurbescherming in de afgelopen honderd jaar, en op de factoren die succes en falen bepaald hebben.

Thomas van Goethem

Waarom zijn sommige planten en dieren uit Nederland verdwenen? Hoe heeft de mens zijn leefomgeving gevormd en andersom? Wat kunnen ecologie en geschiedenis van elkaar leren? Om dit soort vraagstukken vanuit allerlei perspectieven te kunnen bekijken is er nu de ATHENA website. Het onderzoeken van de historische relatie tussen mens en natuur vraagt bijna per definitie om een interdisciplinaire benadering. Het ATHENA project brengt een breed scala van historische, bio-archeologische en historisch-ecologische bronnen met betrekking tot vaatplanten en gewervelde dieren bijeen in één website. De gebruiker kan zo onder meer historische krantenartikelen bestuderen, flora's, encyclopedieën, kruidboeken, bestaria, archeologische opgravingen van botresten en botanische macroresten, maar ook relevante prenten en schilderijen bekijken. In deze lezing wordt ingaan op hoe dit soort informatie, die eerder vaak verbrokkeld en onoverzichtelijk beschikbaar was, gebruikt kan worden voor historisch onderzoek naar de relatie tussen mens en natuur en specifiek naar de effecten van landbouw.

Joop Schaminée

Het Levend Archief is een platform dat zich tot doel stelt een halt te roepen aan de voortgaande achteruitgang van de wilde planten in ons land. Van de ongeveer 1500 soorten in Nederland zijn er meer dan 500 op de een of andere manier in hun voortbestaan bedreigd en voor zo'n zeventig soorten is het letterlijk één minuut voor twaalf: ze kunnen elk moment voorgoed uit ons landschap verdwijnen. Dit geldt in het bijzonder voor onze akkerflora, waarvan diverse soorten al zijn uitgestorven en vele andere uitzonderlijk zeldzaam zijn. Aan de hand van de fraaie Bolderik (*Agrostemma githago*) vertel ik het verhaal van deze biodiversiteitscrisis met aan het eind van de tunnel een aantal lichtpunten waaraan we ons vast kunnen grijpen.

Michiel Wallis de Vries

Vlinders reageren snel op verandering en we weten veel over hun ecologie en voorkomen. Ze worden daarom volop gebruikt als graadmeters voor natuurkwaliteit. Toen het landelijk meetnet vlinders in 1990 van start ging leken de grootste veranderingen voor de vlinderfauna wel achter de rug. Maar ook daarna is de afname door gegaan, met een halvering van de populatie in 25 jaar. In deze lezing wordt ingegaan op de belangrijkste trends en hun oorzaken. In tegenstelling tot de natuurgebieden, waar de populaties stabiliseren, gaat de afname van vlinders van het boerenland nog door. Er zal worden ingegaan op de mogelijkheden om het agrarische landschap weer vlindervriendelijk te maken.

Over de sprekers:

Thomas van Goethem is een postdoc onderzoeker bij de Universiteit Utrecht. Hij is een historisch ecooloog met een achtergrond in de milieu- en biologische wetenschappen. Hij richt zich met name op het bestuderen van historische ontwikkelingen in de biodiversiteit en de (antropogene) processen die deze hebben bepaald.

Joop Schaminée is als senior onderzoeker als plantencoloog verbonden aan Wageningen Environmental Research en als systeemecoloog aan de universiteiten van Wageningen en Nijmegen. Hij is hoofdauteur van diverse boekenreeksen over natuur en landschap, waaronder de vijfdelige reeks *De Vegetatie van Nederland* en de eveneens vijfdelige reeks *Europese natuur in Nederland*. Initiatiefnemer van de Landelijke Vegetatie Databank, het informatiesysteem SynBioSys en het Levend Archief met de Nationale Zadencollectie.

Michiel Wallis de Vries is senior projectleider bij De Vlinderstichting en buitengewoon hoogleraar Ecologie en Bescherming van Insecten aan de WUR. Hij is medeauteur van de 'Roadmap for Insect Recovery and Conservation' die begin 2020 in Nature Ecology & Evolution verscheen. Zijn onderzoek richt zich met name op het begrijpen van veranderingen in populaties van dagvlinders in een context van natuurbescherming.

Jan Luiten van Zanden is hoogleraar Global Economic History bij de Universiteit Utrecht. Hij heeft veel gepubliceerd over de economische ontwikkeling van Nederland en de wereld, en is in toenemende mate geïnteresseerd in de effecten van economische groei op natuur en milieu. In dat kader werkt hij aan het Athena-project en aan een boek over de geschiedenis van de Nederlandse natuur vanaf de laatste IJstijd.

Bereikbaarheid

De molen is circa 7 minuten lopen van Utrecht CS. Neem uitgang Jaarbeursplein; bovenaan de trap kun je de molenwieken al zien. Steek het plein over, ga rechtsaf, steek bij de verkeerslichten het Westplein en het water over en ga linksaf, het Timorpad op (rechts van het water).

Parkeerinformatie: Lombok 4,27 per uur. Dagkaart 29,85.

Parkeergarage Kop van Lombok 2,86 per uur. Dagkaart 13,90. Parkeergarage Croeselaan 4,06 per uur. Dagkaart 40,57. P+R Transferium Westraven 6,- (incl. retour tram voor 5 personen)

Vereniging voor Landbouwgeschiedenis
Studiekring van de Koninklijke Landbouwkundige Vereniging

Nog geen lid van de VLG?

U kunt lid worden door een email te sturen naar office.rhi@wur.nl of door te bellen naar 0317-482584. U kunt ook naar onze website gaan: www.landbouwgeschiedenis.nl en daar klikken op e-secretaris. In uw email vermeldt u uw naam en adres. De contributie is 10 euro per jaar.

U krijgt als welkomstgeschenk het monumentale boek van Jan Bieleman *Boeren in Nederland* of naar keuze een ander boek uit onze collectie cadeau. Twee keer per jaar krijgt u post van ons over de studiedagen van de vereniging. U kunt tegen korting boeken bij de Vereniging kopen. De VLG is een boeiend en belangrijk ontmoetingspunt voor iedereen die is geïnteresseerd in platteland en landbouw en de geschiedenis ervan. Door hierin te participeren zorgt u dat het platteland en de landbouw zichtbaar blijven in de geschiedenis en in het maatschappelijk debat.